

O carte rusească despre Biserica Bucovinei
de acum 50 ani.

PARTEA I.

de
ȘTEFAN BERECHET

Extras din Revista Societății „Istórico-Arheologică Bisericească”
VOLUMUL XVI.

CHIȘINĂU,
Tipografia Eparhială.
1925.

O carte rusească despre biserica Bucovinei de acum 50 de ani.

Păstrez între cărțile dăruite de autori și una din partea Domnului profesor I. Nistor,¹⁾ astăzi ministrul Bucovinei ale cărei cuvinte scrise de d-sa pe prima pagină ca dedicație îmi-aduc aminte de grelele zile ale încercărei sufletului nostru. Sunt de atunci 8 ani. Am citit-o și recitit-o de mai multe ori. Nu credeam însă că pot adăoga ceva la bibliografia acestei cărți, deoarece socotiam toate izvoarele avute la îndemână și revăzute de autor. Chiar dacă nu ar fi nimic nou în cartea, ce-am descoperit, totuși faptul cercetărei unei persoane oficiale din partea sinodului rus, trimis anume să afle starea acestei biserici, indeferent de scopul lui, planul de lucru, data când se scrie și ștampelile (8) vor servi celui care se interesează de mersul acestei biserici cel puțin ca un termen de comparație. Și afară de aceasta nu este rău ca să cunoaștem toată literatura străină, scrisă în diferite vremuri despre noi, de bine sau de rău.

Cartea despre care vorbesc rândurile de față se întitulează: „*Biserica ortodoxă din Bucovina*=*Православная церковь въ Буковинѣ*“ scrisă de un funcționar al sinodului rus, *Vladimir Mordvinov*,²⁾ tipărită în S. Peterburg, 1874:

ПРАВОСЛАВНАЯ ЦЕРКОВЬ ВЪ БУКОВИНѢ.

Владимира Мордвинова.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

1874.

¹⁾ Istoria bisericii din Bucovina de I. Nistor, 1916. București pp. 295.

²⁾ Carte rară deși nu-i de mult scrisă. Am găsit-o în biblioteca Seminarului din Chișinău. Cred că Academia nu o are; pr. Dimitrie Dan a cercetat-o. De sigur că d-l I Nistor, fiind în București, în vremea ne-italității nu a putut să o albe la îndemână, căci cred că știe bine rusește, după cum se vede din ultimele sale lucrări.

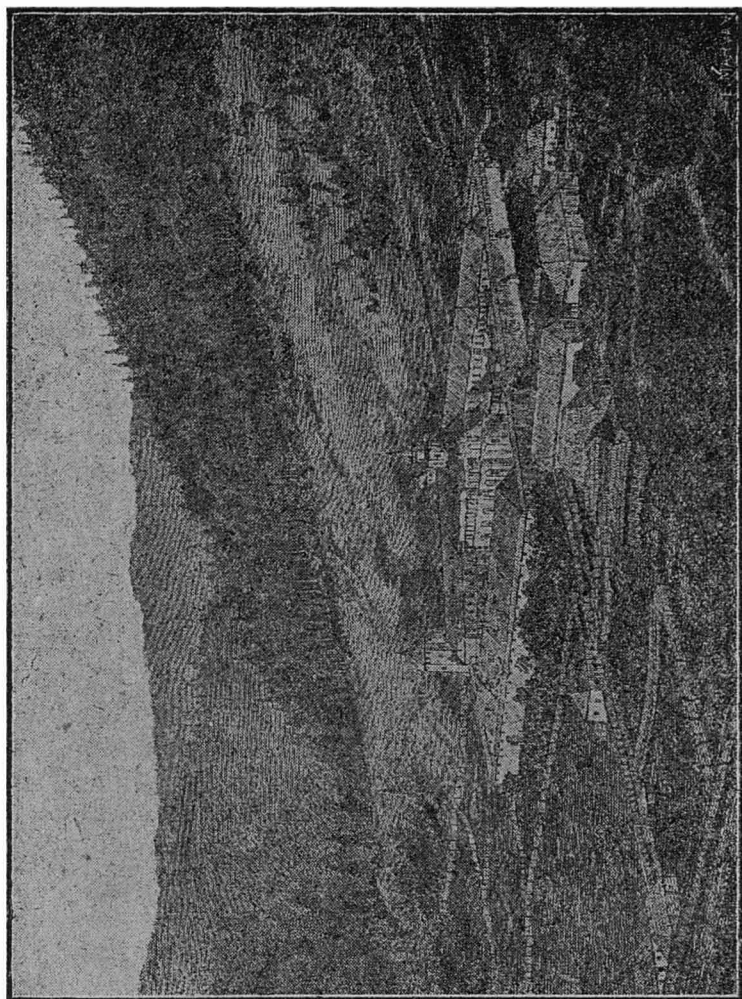
Cartea coprinde 139 de pagini, format obișnuit de 8, fiind împărțită în 5 capitole, precedate de o mică prefață, scrisă în 5 Iulie 1873.

În prefața, care urmează după tabla coprinsului, autorul spune: prin faptul că în Bucovina sunt credincioși ortodocși de aceeași națiune cu el—ruși, și, că în această țară a sihăstrit un conațional al său, Paisie Velicicovski, a cărui orânduială mănăstirească a răspândit-o prin ucenicii săi și în schiturile și mănăstirile din Rusia și pentru că este o trebuință a se cunoaște mersul ortodoxiei atât în țara sa de origină, cât și în țările streine, toate acestea l-au îndemnat să cerceteze biserica bucovineană la fața locului, fiind ajutat mult de consulul rus din Cernăuți, Chiradinjan, în ceia ce privește călătoriile și materialul de consultat. Călătoria a avut loc cu doi ani înaintea celei de sub prefață, deci în 1871. Prin urmare datele din carte sunt din acest an. Toate aceste cunoștințe ni le dă ca simple „note ale unui călător”. Iată scopul cercetărilor lui.

Cartea începe prin expunerea împrejurărilor în cari a fost smulsă Bucovina din trupul Moldovei după cele 3 tractate: 12 Mai 1776, în Constantinopole, 2 Iulie 1776, în satul de pe granița moldoveană Palamucta (?) și 2 Iunie 1777, când Austria a pus stăpânire de drept pe acest înfloritor ținut al Moldovei, care are 181 $\frac{1}{2}$ mile pătrate austriece sau 190 mile geografice pătrate cu o populație, care după statistica din 31/19 Decembrie 1869 se ridica la 511.964 locuitori, adică 255.919 bărbați și 256.045 femei. Căutând a lumina originea cuvântului „Bucovina” autorul se pierde într’un neant de presupuneri, cari nu-l îndreptățesc. Pomeneste și de lupta dintre Moldoveni și Poloni al cărui an nu-l știe, dar din sămânța biruitorilor, aruncată în brazdele trase de plugurile împinse de cei învinși, ar fi eșit pădurile și frumoasele dumbrăvi bucovinene!

Îndată după trecerea Bucovinei la Austria s’a introdus oblăduire militară, similară cu cea din Croația și Slavonia, toate afacerile militare și civile trebuiau să se găsească în mâinile generalului—feldwachtermeister-ului, care la rândul său era supus colegiului Hofkriegrath-ului din Viena, numai în ceia ce privește adunarea birurilor și vămilor eră în legătură cu direcțiunea ținutală din Galiția. Acest fel de cârmuire a durat până

în 1787 când Bucovina a intrat în corpul Galiei ca un ținut al ei. Desfacerea de regatul galiian a avut loc în 1848, când Bucovina devine, după această dată, voevodat (Herzogthum) cu administrație independentă, ca toate celelalte provincii aus-

1. Mănăstirea Putna—Bucovina.

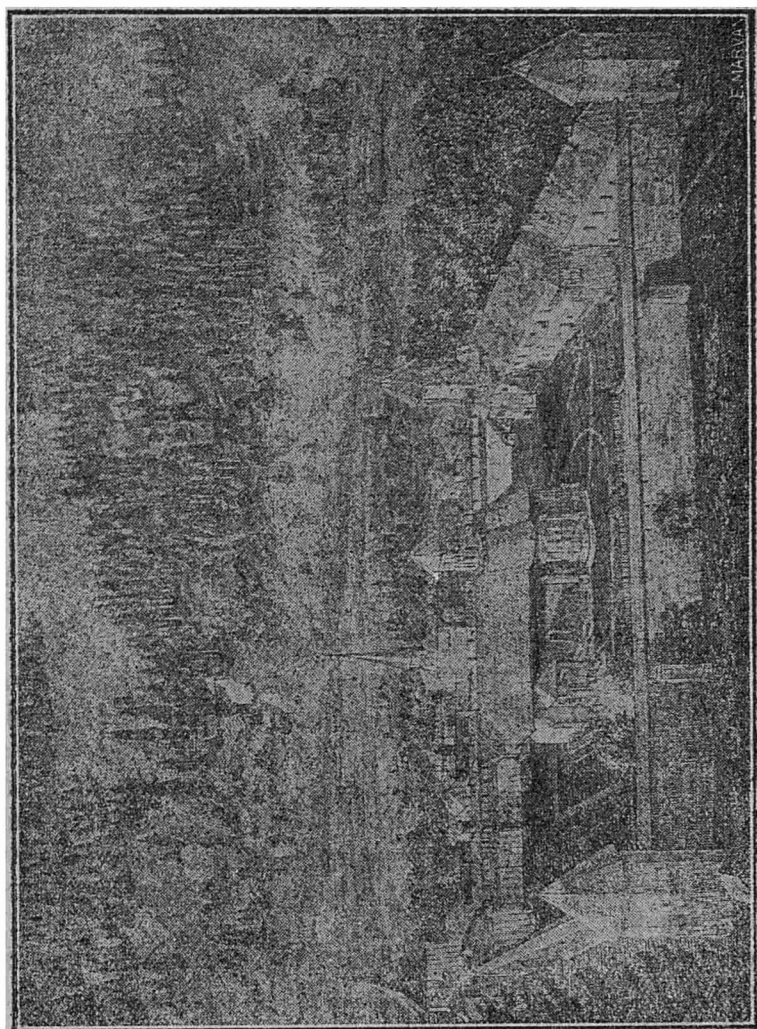
triece, confirmate în această privință prin legea din 14-26 Februarie 1861. Conducerea supremă la data când autorul cercetează Bucovina o are Landesregierung în fruntea căreia este președintele provinciei (Landespraesident), care stă în legătură

cu ministerele și autoritățile centrale din Viena, având ca reședință permanentă Cernăuții. Lui îi sunt supuși cei opt șefi de județe (Bezirkshauptmänner), corespunzători celor opt județe (Bezirkshauptmannschaften) în cari s'a împărțit Bucovina din 1868: al Cernăuțului, Rădăuțului, Sucevei, Seretului, Vijniței, Câmpulungului, Storojinețului și Coșmanului. Cernăuțul, Seretul, Suceava, Rădăuțul și Câmpulungul sunt cele 5 orașe mai de seamă ale Bucovinei.

Autorul caută să adâncească și istoricul acestor orașe, greșind pe alocurea, dând totuși și un material care nu are pretenția de a nu fi controlat. În 1520 Cernăuții erau un mic sat, unde stă un pârcălab. Pe la începutul veacului al XVIII-lea locuitorii lui plăteau deseatină Schitului celui Mare din Galiția; prin vremea campaniei de la Prut (1711) dintre Ruși și Turci, această așezare era deja destul de însemnată. Cernăuțul la data cercetării autorului avea patru mahalele: Roșie, Clocucica, Caliceanca și Horecea. I se pare că acest oraș după poziția lui este cel mai frumos oraș din Europa! Populația lui după statistica austriacă, arătată mai sus, este de 33.884 suflete de ambele sexe. Toate instituțiile oficiale sunt concentrate în acest oraș. Are trei biserici ortodoxe: două parohii: *Pogorârea sf. Duh* și *sf. Paraschiva*, dintre cari prima servește ca biserică catedrală și o filială: a *sf. Nicolae*. În mahalaua Roșie era biserică *sf. Arhanghel Mihail*, iar în mahalaua Horecea era biserică cu hramul *Nașterii Maicei Domnului și Înălțarea Domnului*. Ca locuri de închinare pentru celelalte confesiuni erau: *o biserică catolică, una luterană, una greco-unită*, numită „biserică rusească” și *o sinagogă*. În Cernăuți este reședința mitropolitului, consistoriului și a institutului teologic (Theologische Lehranstalt) pentru pregătirea preoților. Autorul vorbește și de cele mai însemnate hoteluri, și cele două iarmaroace.

Despre Suceava știe și numele ei dac Sucidava, sau Zusidava! Merge până acolo că confirmă reședința lui Atanaric, regele Goților, în acest oraș! Arată că aici a fost capitala domnitorilor moldoveni și reședința mitropoliților, care, după moartea lui Ștefan cel Mare, începe să decadă ca la 1630 sub Moise Movilă să se strămute la Iași, când noi știm după datele istorice, că ea s'a mutat sub Alexandru Lăpușeanu. În Suceava sunt trei biserici ortodoxe, dintre cari două parohiale:

a *sf. Dimitrie*, a *sf. Gheorghe*, fără enorie, în care se odihnesc moaștele *sf. Ioan cel nou*, și a *sf. Nicolae*, filială. Afară de acestea ortodoxe mai aflăm *una unită* și *alta armenescă*. În ea se fac anual șase iarmaroace.

2. Mănăstirea Sucevița — Bucovina.

Despre *Seret* spune că aci își avea reședința episcopul Cumanilor! Are trei biserici ortodoxe: una parohială a *sf. Ioan Botezătorul* și două filiale: a *sf. Treimi* și a *sf. Dimitrie*. Se fac patru iarmaroace.

Rădăuțul purtă, după părerea autorului, numele de *Rathacenum*. În vremea răpirei Bucovinei era un sat, fiind ridicat la treapta de oraș abia în 1782. Avem numai o singură biserică ortodoxă cu hramul *sf. Nicolae*. Aici au rezidat timp de patru secole episcopii de Rădăuți, până la mutarea reședinței în Cernăuți din porunca împăratului Iosif II-lea. Se fac numai două iarmaroace.

Câmpulung a fost ridicat la treapta de oraș abia în veacul al XIX-lea. Are patru biserici ortodoxe, dintre cari trei parohiale: a *Sf. Nicolae*, a *Adormirei* și a *Nașterii Maicei Domnului* și una filială a *Nașterii Domnului*. Se fac pe an numai trei iarmaroace.

Populația Bucovinei după naționalități este următoarea:

Rușii, cari vorbesc o limbă apropiată cu a Ucrainilor și pe cari Nemții îi numesc „Ruthener“, dar nu voește să le spună numărul.

Românii, cari vorbesc o limbă similară cu a celor din Moldova și Valahia. Asupra chestiunii: cine are întâetate din punct de vedere al numărului în această provincie există discuție între scriitorii acestor două națiuni. Se expun ambele păreri cu dovezi din letopisețe, fără a da o soluție pentru o parte sau alta.

Restul populației este format din Nemți, Evrei, Armeni, Polonezi și Unguri.

Lipovenii sunt câteva mii de suflete, sunt veniți din interiorul Rusiei, concentrați în patru așezări: *Bielaiia Crinița* (Fântâna Albă), *Climăuți*, (ambele între orașele Rădăuți și Sereț), *Mitocul Dragomirnei* sau Socolinții, în apropierea mănăstirii Dragomirna. Acești lipoveni de lângă Dragomirna, după tradiția rămasă între ei, sunt veniți după răpirea Bucovinei cu îngăduirea împăratului Iosif II-lea, din părțile puse sub suveranitatea turcească, adică de pe malurile Dunărei, și deci nu direct din Rusia.

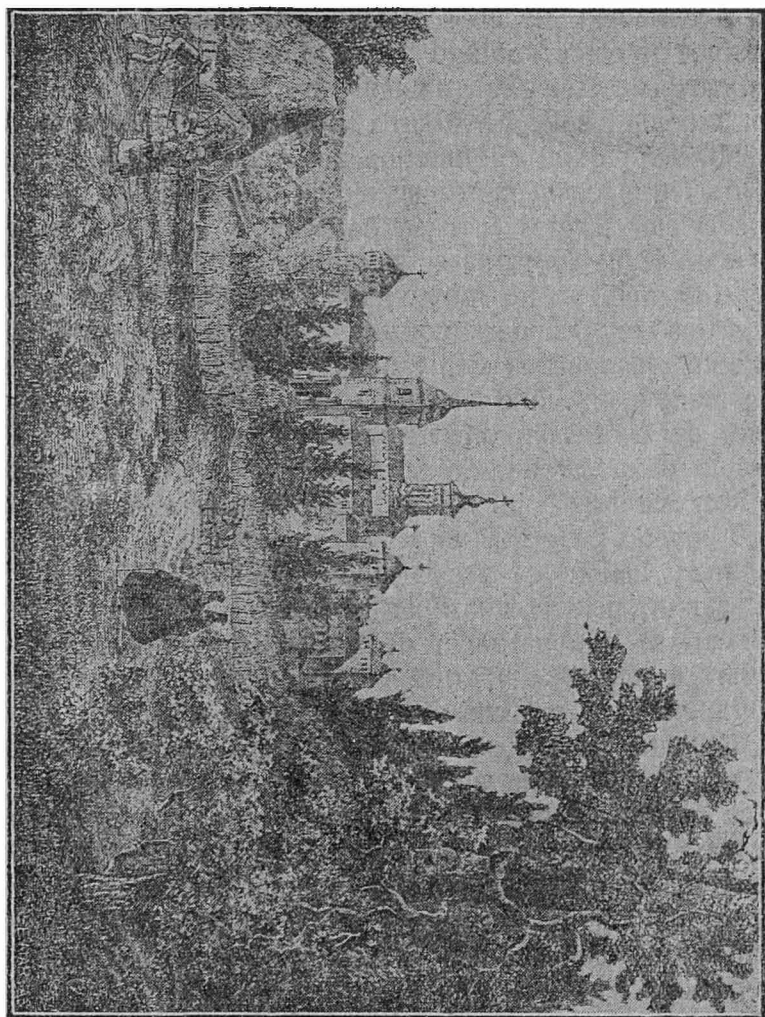
Trei părți din această populație aparțin confesiunii ortodoxe, adică Rușii și Românii. În 1870 erau în total 383.727 suflete de ambele sexe ortodocși. Armenii trăesc în Suceava și împrejurimile ei. Lipovenii se împart în două secte: *popovții* și *bezpopovții*; popovți sunt mai mulți, iar bezpopovți sunt numai în satul Climăuții. Scapeți nu există cum sunt în vecina

Moldovă, fiindcă legile austriace socotesc această sectă ca nelegală.

Legile privitoare la toate provinciile austriece se aplică exact și în Bucovina în legătură cu confesiunile existente acolo, în puterea legilor din 21 Decembrie 1867 și cea din Mai 1868. După aceste legi, fiecare cetățean este liber să profeseze orice confesiune îi place, putând trece dintr'una în alta fără nici o împiedicare, ne smulgând nimănui drepturile civile și politice din cauza credinței sale. Săvârșirea oricărui cult îngăduit de legi este liberă, putând să funcționeze orice instituție admisă pe bază de lege. Confesiunile și sectele neadmise au drept să-și facă serviciul religios în case particulare, neoficial, neatingând întru ceva legile în vigoare și morala publică. Copii legali și cei cari trebuie să fie înfiați înainte de a avea vârsta de 7 ani să aparțină religiei părinților lor. Copii de parte bărbătească au dreptul să aparțină confesiunii tatălui lor, iar fetele confesiunii mamei lor, când căsătoria este mixtă. Legea îngăduie tinerilor de confesiuni diferite, care se căsătoresc, ca să încheie contracte de acest fel. Se poate permite și contracte, încheiate între soți, ca toți copii lor să aparțină uneia și aceleiaș confesiuni, numai cu condițiunea ca trecerea la acea confesiune să se facă înainte ca acești copii să aibă vârsta de 7 ani. Copii născuți nelegal vor aparține confesiunii mamei lor. Dovezile cari se dau parohilor de biserici de către părinții copiilor cum că aceștia din urmă vor fi crescuți într'o confesiune sau alta, nu sunt valabile. În cazul unei schimbări de confesiune de către părinți sau de către mama, care a născut nelegal, copiii lor, cari nu au atins vârsta de șapte ani, se socotesc ca născuți după trecerea la altă confesiune. După atingerea vârstei de 14 ani, fiecare individ, fără deosebire de sex, poate trece la o altă confesiune neîmpiedecat de legi, putând a trage și pe alții la trecere pe calea convingerei, dar neîntrebuințând înșălăciunea, căci în caz contrariu, vor fi supuși răspunderii după legi. Preoții unei biserici oarecare pot sluji vreo slujbă vreunei persoane de altă confesiune cu condițiunea ca acea persoană să dorească acest lucru și să nu fie acea dorință contrară regulamentului acelei confesiuni. Nici o comunitate religioasă nu are dreptul să refuze să înmormânteze în

cimitirul ei vre un mort aparținător altei confesiuni. Acest lucru poate avea loc în următoarele condițiuni: a) când persoana aceasta trebuie să fie înmormântată în mausoleul familial și b) când persoana aceea a murit în hotarele acelei co-

3. Mănăstirea Dragomirna—Bucovina.

munități sau când cadavrul lui a fost găsit și nu-i în acel loc niciun cimitir aparținător confesiunii lui. Nu se interzice nimănui ca să nu lucreze în zile de sărbători, cari, după pravilele con-

feșiunii lui, nu sunt zile de sărbătoare; dar toți sunt datori să respecte prin nelucrare ziua Duminicii până la sfârșirea serviciului divin. În jurul bisericilor nu se permite nimic din ceea ce ar știrbi cinstirea acestui locaș, aceleaș lucruri trebuie să se observe pe drumuri, străzi și prin piețele publice când se săvârșesc procesiuni cu sf. cruce. Nici o comunitate religioasă nu este reținută să se abțină de la sunarea clopotelor în acele zile, în cari după pravilele altei confesiuni nu se admite tragearea clopotelor.

Administrația și conducerea afacerilor bisericești pentru acei locuitori, cari aparțin confesiunilor: catolică, unită și armeană-unită se referă la arhiepiscopul romano-catolic cu reședința în Lemberg, urmașii confesiunii protestante au legătură cu superintendatura din acelaș oraș din Galiția, iar armenii ortodocși cu patriarhul din Ecimiandzin. Lipovenii își au pe falșul lor mitropolit în Bielaia Crinița. Confesiunea greco-orientală formează o eparhie deosebită, având în fruntea ei pe mitropolitul din Cernăuți.

Toate știrile privitoare la începutul episcopatului în Bucovina pe cari le dă autorul sunt greșite, pentru că pe vremea când a scris cartea nici noi nu eram mai înaintați. Legătura bisericeii moldovene în genere cu patriarhatul de Ohrida a dăinuit în știință o îndelungată vreme, până când prof. Ioan Bogdan a dovedit toată acea corespondență falșă. Mutarea reședinței episcopale din Rădăuți la Cernăuți, în 1784, este singura care rămâne în picioare, fiind de o dată mai recentă și ușor de controlat. Nu-i, deasemenea, adevărat nici aceia că odată cu trecerea Bucovinei la Austria s'au rupt părți și din episcopiiile de Roman și Huși, ci numai din jurisdicția mitropoliei de Moldova. Odată cu această schimbare politică episcopia Rădăuțului a rămas independentă până la 1783, când s'a unit cu mitropolia din Carlovăț, mitropolie sârbă pentru sârbii din Austroungaria, dar aceasta numai „in dogmaticis et pure spiritualibus“.

Indatoririle mitropolitului sârb din Carlovăț erau următoarele:

1) În cazul când catedra din Cernăuți va deveni vacantă prin moartea episcopului de acolo, să comunice împăratului despre necesitatea de a se ocupa locul cu un altul, fără să aibă dreptul să prezinte lista candidaților;

2) După numirea noului titular, mitropolitul este dator să-l hirotonească și

3) Mitropolitul este dator să primească și să dea hotărâri la toate apelurile din partea episcopului de Cernăuți în afacerile interne (disciplina internă) și cele curat bisericești (pure spiritualia).

Episcopul Bucovinei eră dator :

a) Să participe, personal sau printr'un împuternicit al său: arhimandrit, arhidiacon sau vicar, la ședințele soborului episcopilor din Carlovăț, unde se vor discuta chestiuni exclusiv dogmatice și curat bisericești disciplinare (in dogmaticis et pure spiritualibus).

b) Să participe la alegerea mitropolitului de Carlovăț, care va avea loc la congresul național iliric în prezența comisarului imperial.

Deși legătura și îndatoririle episcopului din Bucovina față de mitropolia din Carlovăț au fost bine stabilite, totuși el nu a mai fost invitat după 1871 la alegerea unui nou mitropolit. După 1852 nu a mai fost chemat nici la ședințele sinodului episcopilor pentru hotărârea diferitelor chestiuni dogmatice și de disciplină bisericească. În foarte rari cazuri se trimiteau apelațiile episcopiei bucovinene pentru hotărârea mitropolitană din Carlovăț, astfel că se poate spune, că episcopul din Cernăuți a fost mai totdeauna independent și a dat soluțiile pe cari le-a dorit el cu consistoriul său, deci în această privință avea drepturi egale cu ale unui mitropolit autocefal sau ale unui patriarh. Au fost încercări din partea mitropoliților din Carlovăț ca să-și însușiască anumite drepturi, dar toate au căzut. Astfel, mitropolitul Stefan Stratimirovici cerea ca el să ridice pe egumenii mănăstirilor din Bucovina la treapta de arhimandriți, fiind un drept de patriarh, întru cât el este urmașul patriarhilor din Ipec. Dreptul acesta a rămas tot pe seama episcopului bucovinean, deoarece tot lui i se lăsase și de mitropolitul autocefal al Moldovei în zilele când Bucovina formă un trup cu Moldova. Tot Stratimirovici a încercat să-și asume dreptul de a numi pe arhimandritul consistorial pe motivul că acesta în lipsa episcopului se bucură de multe drepturi ale lui în ceia ce privește conducerea diecezei. Dar și acest drept a

rămas tot în seama episcopului Bucovinei potrivit unei porunci imperiale, care îi îngăduia acest drept de a numi el personal pe acest arhimandrit sau în anumite cazuri să ceară la aceasta și părerea mitropolitului din Carlovăț.

4. Vederea interioară a bisericii sf. Gheorghe din orașul Suceava—Bucovina, în care se află moaștele Sf. mare mucenic Ioan cel Nou, numit Suceveanu.

Aceste frecări au dus la aceea, că Românii, cari locuiesc în Ungaria și Transilvania au cerut o administrație bisericească deosebită de a Slavilor din Austroungaria. În anul 1869 a avut loc această despărțire, dându-se cele trei eparhii românești: Caransebeș, Arad și Sibiu sub conducerea mitropolitului cu reședința la Sibiu. Episcopia bucovineană însă după 1873 fu ridicată la rangul de mitropolie, dându-i-se în jurisdicția sa două catedre episcopale slave de pe țărmul mării Adriatice: din Dalmația cu titlul de Zadara cu reședința în Zara și Cataro cu reședința în orașul cu acelaș nume.

Iosif al II-lea după răpirea Bucovinei, luând episcopia Rădăuțului de sub jurisdicția mitropoliei moldovene, i-a dat în 1786 un regulament duhovnicesc—*„Anordnung zur Regulirung des Geistlichen, Kirchen und Schulwesen in der Bukowina“*, care a servit ca singur îndreptar pentru conducerea bisericeii bucovinene.

Acest regulament declară toate averile imobile ale mănăstirilor și altor instituții bisericești de acum înainte ca formând așa numitul „fond religiosar“ (*Religionsfond*) ale căror venituri nu vor fi întrebuințate de cât la nevoile bisericeii, clerului și școlilor (*für die geistliche Personen und für die Schulen bloss und allein zum wahren Besten des Clerus, der Religion und der Menschheit*).

Conducerea acestor moșii, întrebuințarea veniturilor lor și numirea funcționarilor acestui fond se va face exclusiv de către guvern.

În puterea acestui regulament s’au luat cele 260 de moșii, cari aparțineau mănăstirilor și cele 7 averi ale casei arhieresti a Rădăuțului. Moșiile cari se găseau în afara hotarelor imperiului austriac s’au vândut și banii căpătați prin vânzarea lor s’au băgat în fondul religiosar, afară de moșiile aflate în Bucovina, cari au fost puse sub conducerea guvernului.

Toate mănăstirile și schiturile bucovinene de călugări și călugărițe, afară de trei, prin acest regulament, se desființează, pentru motivul ca ele să nu servească ca locaș pentru lenevie și pildă rea societăței. În cele trei rămase: Putna, Sucevița și Dragomirna să se adăpostească numai ființele omenești, cari sunt către apusul vieței lor, unde vor petrece în rugăciune

pentru sine și lume. Banii fondului trebuie să se cheltuiască cu instituțiile religioase, cari să dea educație tinerimei, pregătindu-se pentru slujirea lui Dumnezeu.

Acest regulament nu numește pe nume mănăstirile și schiturile din Bucovina. În el se amintește numai despre următoarele mănăstiri: *Putna, Sucevița, Dragomirna, sf. Ilie, Ilișești, Humor, Solca, Voroneț și Moldovița*, un schit de călugări peste hotarul Bucovinei în Galiția, numit *Schitul cel Mare*; o mănăstire de femei *Pătrăuți* și trei schituri de călugărițe: *Voloca, Vijnița și Mămăești*. Nu este nici o îndoială că în timpul răpirei Bucovinei erau mult mai multe mănăstiri. Astfel în descrierea: „*Briefwechsel meist historischen und politischen Inhalts*”¹⁾ scrisă de un ofițer de stat major austriac, *Şlezer*, care a lucrat la finele secolului al XVIII-lea, tipărită în 1781, se spune că în Bucovina în vremea aceea erau 26 mănăstiri de călugări și una de călugărițe, fără să le numească. Acelaș autor în primul volum din „*Staatsanzeige*”²⁾ tipărit în 1782, alcătuit din planșe ridicate de ofițerii de stat major austriaci, dă toate așezările locuite din Bucovina, arătând și punctele unde erau cele 28 mănăstiri: din ele 15 așezate într’un grup deosebit: Putna, Dragomirna, Humor, Luca, Mirești, Moldovița, sf. Onufrei, Pătrăuți, Pudilovo, Solca, Sucevița, Ursul, Ostra, Voroneț, Sihastrul, o alta este așezată lângă orașul cu acelaș nume Vijnița, 12 se găsesc pe lângă satele al căror nume a trecut și asupra mănăstirilor: Babin, Horecea, sf. Ilie, Ilișești, Mămăești, Rădăuți (casa arhierească), Revna, Jadova, Zamoshtie, Svinacica, Vilavce și Voloca. Din pomelnicele diferitelor biserici se cunosc ctitorii diferitelor lăcașuri. Din ele aflăm, că afară de casa arhierească mai există 11 mănăstiri: Putna, Sucevița, Dragomirna, sf. Ilie, Ilișești, Humor, Solca, Voroneț, Moldovița, Pătrăuți, și Horecea și 12 schituri: Schitul cel Mare, (în Galiția), Jadova, Zamostie, Creșciatic, Broscăuți, Bereznia, Coribnița, Luca, Ostra, Babin, sf. Onufrie și Vijnița. În fine, o enumerare a mănăstirilor din Bucovina o face și Aron Pumnul în lucrarea sa, apărută în românește, cu titlul de: „*Privire răpede peste două sute șase zeci și șapte de proprietăți așa* .

¹⁾ Partea VIII-a p. 151.

²⁾ pp. 56—58.

*numite moșiile mănăstirești, din care s'a format mărul fond religios al bisericii drept credincioase răsăritene din Bucovina*⁵⁾ tipărită în 1865, la Cernăuți, arată numele unor mănăstiri.

Este greu de stabilit precis vremea când au fost înființate unele din ele și dacă au existat toate în același timp.

Cea mai veche mănăstire dintre toate este *Moldovița*⁶⁾ (băr.) întemeiată de Alexandru cel bun în 1401 și reînnoită în 1532 de Petru Rareș, avea 54 de moșii. *Pătrăuți* (fem.) ctitoria lui Ștefan cel Mare cu 2 moșii. *Putna*⁷⁾ (băr.) ctitoria aceluiaș domnitor din 1466 cu 50 de moșii. *Humor*⁸⁾ (băr.) fondată de acelaș stăpânitor în 1491 cu 19 moșii. *Sf. Ilie* (băr.) întemeiată la 1540 de Petru Rareș cu 12 moșii. *Sucevița*⁹⁾ (băr.) întemeiată de Gheorghe Movilă, episcopul Rădăuților împreună cu fratele său Eremia Movilă, atunci mare vornic, în 1578 cu 25 moșii. *Dragomirna* (băr.) reînnoită în 1602 de episcopul Rădăuților, Atanasie Crimca cu 19 moșii. *Solca*⁹⁾ (băr.) întemeiată în 1615 de Ștefan IX Tomșa, domnitorul Moldovei cu 15 moșii cu binecuvântarea lui Atanasie Crimca. *Mămăești* (fem.) întemeiat între 1658—1670, cum se crede, de Maria Potoșcaia, fica domnului Moldovei Eremia Movilă cu 9 moșii. *Horecea*¹⁰⁾ (băr.) întemeiat pe la 1712 de un monah al cărui nume a rămas necunoscut și avea 14 moșii; în 1766 această mănăstire în timpul egumenului Artemon a fost înnoită. Ecaterina II-a împărăteasa Rusiei a dat o bună sumă pentru înnoirea ei, în 1773 s'a turnat un clopot nou în turnătoria de monede, înființată de trupele ruse pe malul stâng al Prutului în vremea primului război cu Turcii, care s'a terminat la 1774. *Ilîșești* (băr.) întemeiată în 1737 de boierul Isocescu cu 5 moșii. *Luca* (băr.) întemeiată în 1747 de căpitanul Atanasie Tintea având o moșie. *Bereznîța* (băr.) întemeiată de aceeași persoană cu o moșie. *Jadova* (băr.) zidită

⁵⁾ Wickenhauser a publicat lucrări mai despre toate mănăstirile Bucovinei, cum și despre „Moldovitză” iar Dr. E. Kozak a dat în: „Die Inschriften aus der Bukowina” Wien, 1903 toate inscripțiile lor, cu tendințe în concluzii.

⁶⁾ Dimitrie Dan: „Mănăstirea și Comuna Putna”, București 1905.

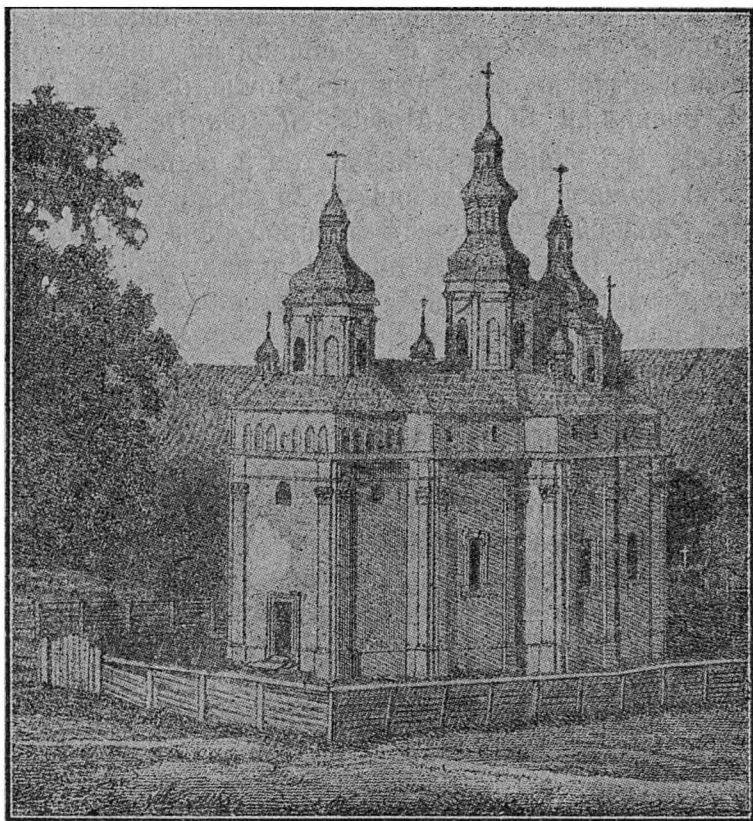
⁷⁾ Wickenhauser: „Geschichte des Klosters Homor, Czernowitz 1881.

⁸⁾ Dimitrie Dan: „Mănăstirea Sucevița cu anexe de documente ale Suceviței și Schitului celui Mare”, București 1923.

⁹⁾ Wickenhauser: „Solka” Czernowitz, 1877.

¹⁰⁾ Wickenhauser: „Horecza”, Czernowitz.

în 1750 de egumenul Gherasim Vlad cu 4 moșii. *Creșciatic* (băr.) întemeiată la 1768 de frații Mihail și Constantin Talpă, răzeși, cu 2 moșii. *Ostra* (băr.) întemeiată la 1776 de mona-

5. Biserica Nașterea Maicii Domnului și Înălțarea Domnului din Horecea—Bucovina

hul Natan Calmușkii cu 1 moșie. *Broscauți* (băr.) zidită în 1778 de egumenul Casian cu 2 moșii. *Voloca* (fem.) întemeiată de Constantin Donici. *Vijnița* (fem.) întemeiată de Constantin Turcul. *Corâbnița* (băr.) zidită de 4 rezeși: Ștefan Giurgiuveanu, Ioan Tăutul, Gheorghe Tomasu și Ștefan Ciuredgul. *Zamostie* (băr.) întemeiată de proprietarii satului Zamostie. *Babin* (băr.) numele ctitorului căruia nu ni s'a păstrat. Timpul întemeierii acestor din urmă cinci mănăstiri nu ni s'a păstrat, fiecare având

câte o singură moșie pentru întreținerea lor. În fine, dincolo de hotarele Bucovinei, în Galiția, avem *Schitul cel mare*,¹¹⁾ întemeiat de Maria Potoțcaia, 1607, fica domnului Moldovei Eremia Movilă, ca făgăduință făcută înaintea lui Dumnezeu pe care l-a rugat să ajute sofului ei, pe atunci hatmanul polon, Ștefan Potoțki, ca să așeze pe cumnatul lui, moștenitorul legal al domnilor moldoveni, Constantin Movilă, pe tronul Moldovei smuls de bunicul lui, Simion Movilă; *Sf. Onufie*¹²⁾ și altele¹³⁾).

În cele trei mănăstiri rămase, după regulamentul duhovnicesc, nu puteau să fie mai mult de 25 călugări cu un egumen și un vicar. Până când nu se vor împuțina până la cifra arătată mai sus, niciun frate nu mai putea fi primit. Episcopul eparhial avea dreptul să hotărască câți ieromonahi, diaconi, ipodiaconi și monahi trebuia să fie în fiecare din aceste mănăstiri. S'a oprit a se primi în aceste mănăstiri călugări tunși în afară de hotarele imperiului austriac. Poarta acestor mănăstiri era închisă pentru călugării, cari fugiseră odată dintr'o mănăstire, călugării străini și pentru aceia care nu aveau la sine acte din partea șefilor bisericești și din partea autorităților civile ca și din partea consistoriilor. Ca ascultători nu se va primi de cât frați cetățeni ai imperiului austriac. Puteau intra numai aceia cari prezentau dovada că posedă cunoștințele unei școale normale și o meserie oarecare, aceștia puteau să aibă dreptul a fi tunși în schima monahală. Ei trebuiau să prezinte și actul de naștere când intrau în mănăstire. Pentru primirea cuiva în mănăstire, acela trebuia să dea cererea sa la consistoriul din Cernăuți cu toate actele despre cari s'a vorbit mai sus și dacă acesta nu găsește nici o piedică, atunci comunica administrației provinciale (*die Landesstelle*) și dacă nici acesta din urmă nu găsește motive de oprire, dă de știre egumenului mănăstirei, unde vrea să între acest frate. Nimeni dintre ascul-

¹¹⁾ Wickenhauser: „*Gross Skit*“ Czernowitz.

¹²⁾ Wickenhauser: „*Sf. Onufr.*“ Czernowitz.

¹³⁾ Asupra modului de clădire și asupra stilului bisericilor bucovinene se poate citi între altele și lucrarea lui Ronstorfer: „*Kirchenbauten in der Bukowina*“ în *Mittheilungen der K. K. Central-Commission* XXI, Wien 1895 pg. 166 și Wickenhauser: „*Radautz*“, pag. 5; iar în ceea ce privește pictura se va citi admirabila lucrare a arhitectului și pictorului polon, Wladislaw Podlaha. „*Picturile murale ale bisericilor din Bucovina*“ a cărui traducere din polonă o am aproape gata, dar nu am mijloace de tipărire.

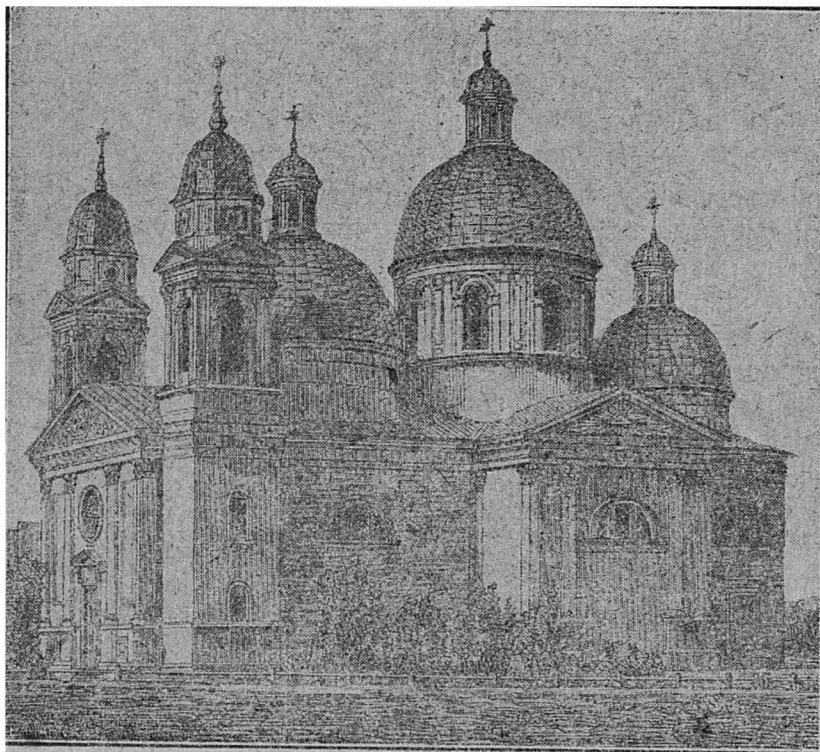
tători nu poate să fie monah înainte de 24 ani. Înainte de a se face monah trebuie să treacă trei ani de încercare în care timp este îndatorat să-și aranjeze averea sa proprie. În cei trei ani de încercare poate să se răzgândiască și să se întoarcă din nou în lume. Clerul monahal, după sensul acestui regulament, nu este obligat nici de cum să se ocupe cu științele, slujba pastorală sau cu instrucția și educarea tinerimei, ci pur și simplu numai cu slujba dumnezeiască și rugăciunea. Călugărilor le era oprit să se ocupe cu afaceri lumești ca: comerțul, cultura viilor, a vitelor, grădinăria, agricultura, schimbul de bani, pentru aceia orice ocupație de felul acesta atrăgea după sine pedeapsa legală și ori ce act sau contract în legătură cu aceste ocupațiuni se socotea nevalid. Li se interzicea dobândirea de averi fie prin cumpărare sau dăruire sau prin orice mijloc îngăduit de legea civilă. Numai în cazul când se dăruia prin testament, atunci trecea la fondul religios. Tot astfel se întâmpla și în cazul când ascultătorul intra în mănăstire și avea avere, ea trecea la acest fond, iar în cazul când înainte de tundere în monahism, ascultătorul fugia din mănăstire în lume, atunci avea dreptul să și-o ia înapoi. Călugării nu au voie să confirme acte cu semnătura lor și nici să participe la alcătuirea de testamente sub pedeapsa că acestea vor fi declarate nevalde. Se interzic colectările de bani fără o aprobare prealabilă din partea Hofsratului. Sumele adunate prin aprobarea mai sus indicată sau din jertfele făcute de credincioși pentru slujbele săvârșite de monahi trebuiau trimise consistoriului, când atingeau cifra de 100 florini pentru a fi trimise la casa fondului religios.

Buna rânduială a monahilor de prin aceste mănăstiri o supraveghia egumenul și vicarul său. Alegerea egumenului se făcea de către adunarea tuturor călugărilor trăitori în acea mănăstire, iar actul alegerii lor se trimetea episcopului eparhial pentru aprobare. Dacă acest act de alegere, pentru anumite pricini, consistoriul nu-l aprobă, atunci se îngăduie o nouă alegere. Dacă nici de data aceasta persoana aleasă nu este pe placul consistoriului, atunci se comunică autorității provinciale (die Landesstelle) ca și ea să comunice la rândul său Hofsratului, făcând semnalările sale cu indicarea unui nou can-

didat. Episcopul eparhial are tot dreptul să ridice la treapta de arhimandrit pe egumenii mănăstirilor fără a mai cere vreo aprobare la altă autoritate. Egumenul este dator să aibă lista tuturor călugărilor din mănăstirea sa cu indicațiunea locului de naștere, a vârstei, cunoștințelor sale științifice și purtarea sa. Orice micșorare în numărul fraților trebuie comunicată consistoriului imediat. Orice poruncă sau instrucțiune din partea autorităților în drept trebuie adusă de egumen la cunoștința fraților și apoi înscrisă în cartea numită: „*K. K. Verordnungen und Gesätze in Publico-Ecclesiasticis*“. Această carte (condică) trebuie să se găsească totdeauna în trapeză și după trecerea fiecăror trei luni să se recitească fraților. Pentru ținerea acestei condici în bună regulă și recitirea ei la timpul arătat egumenul se pedepsește cu o amendă de 30 florini, iar ceilalți frați cu câte 6 florini, dându-li-se la masă numai pâine și apă. Egumenul trebuie să se poarte cu bunăcuviință, tact și răbdare față de frați, iar dacă sfaturile nu dau roadele așteptate, atunci ia măsuri mai aspre; frații la rândul lor trebuie să se poarte cu toată cucernicia față de oblăduitorul lor. Pedepsele se dau unui vinovat numai după ce s'a cerut părerea tuturor fraților. Dacă pedeapsa e găsită bună dea bună fraților cu egumenul, atunci cel pedepsit are drept să facă apel la consistoriu în termen de 24 ore, amânându-se executarea ei. Dacă consistorul găsește apelul fără niciun temei, atunci pedeapsa cu bătaie, băgarea în obezi și în închisoare este cu totul oprită. Dacă făpta călugărului vinovat cere o pedeapsă mai mare de cât 24 ore arest, atunci să se ia aminte ca odaia unde va fi arestat cel vinovat să fie sănătoasă pentru a nu vătăma sănătatea vinovatului, iar hrana să i se dea în cantitatea trebuitoare ca să nu sufere. În ceia ce privește delictele cu caracter civil, și nu cu caracter de disciplină profesională, acelea aparțin instanțelor judecătorești civile, unde călugărul poate fi tras la judecată ca orice cetățean.

Toată întreținerea mănăstirilor și a monahilor se dă din fondul religionar. Egumenul primește 460 florini, vicarul său 260 florini, fiecare călugăr câte 109 florini, 30 creițari, iar pentru veșminte, premeneli și lumina în chilie 100 florini și 47 creițari; deci în total 2,10 florini și 17 creițari. Fiecărei mă-

năstiri i se dă un ogor de o întindere de 4 Joch-uri (un Joch are 500 Klafter-i pătrați, klafter-ul are 6 futuri austrieci, iar 6 și $\frac{3}{4}$ futuri austriaci sunt egali cu un stânjen rusesc), o grădină cu pomi fructiferi, și 120 stupi cu albine cu care trebuiau să se ocupe călugării. Dreptul de a se folosi de produsul acestor stupi îl are mănăstirea fără nicio taxă. Dacă nu-

22. Biserica catedrală Pogorârea Sf. Duh din orașul Cernăuți—Bucovina.

mărul stupilor se va mări cu vremea mai mult de cât este fixat, atunci surplusul va trece la dispoziția fondului religios. Fiecare mănăstire avea dreptul să se folosească de iazul din apropierea ei, având totdeauna dreptul să prindă pește în apele râurilor din apropierea lor. Fiecărei mănăstiri trebuia să i se dea din fondul religios câte 6 vaci, 6 ¹/₂ boi de muncă și 4 cai și câte un izlaz, nutreț pentru vite și material de foc li se

da în natură. Numărul servitorilor pentru fiecare mănăstire era fixat la 7 oameni cu o leafă anuală de câte 50 florini. Măncarea o primește din partea egumenului lunar din banii, socotiți ca leafă, pe care frații pot să-i întrebuințeze cum găsesc de cuviință. Dacă cineva din frați moare, banii destinați lui ca leafă, imediat după înmormântare se înaintează la casa fondului. Veșmintele se pregătesc de egumen îndeobște cu vicarul său din banii asigurați pentru aceasta și li se dă în natură. Pentru cumpărarea de lumânări, tămâie, vin, unt de lemn și făină se dă din fond anual 430 florini, iar pentru veșminte și reparația lor fiecărei mănăstiri se dă anual suma de 200 florini. Toate sumele, destinate pentru leafa călugărilor, pentru nevoile serviciului divin și alte treburi bisericești, le primește egumenul trimestrial dela fond, iar cele pentru veșmintele călugărilor odată la începutul fiecărui an. Inventarierea întregii averi a mănăstirii trebuie să se facă de egumenul și cu vicarul său în prezența unei persoane din partea consistorului, verificându-se semnătura fiecărei persoane, care și ea trebuie să fie de față. Se scriu două exemplare din care unul se trimite consistorului, iar altul se păstrează în arhiva acelei mănăstiri. Banii primiți de egumen cu vicarul său și cu un monah dintre frați din partea fondului se pun în casa mănăstirii, după ce s'a înscris în registrele de venituri și cheltuieli având o chee comună cu vicarul său. La finele lui Octombrie trebuie să dea socoteală consistoriului de banii cheltuiți, prin procese verbale, purtând semnătura egumenului și vicarului său. În cazuri de boală și proastă recoltă atunci egumenul este dator să raporteze consistoriului pentru a se lua măsuri din vreme, aducându-se provizii din altă parte și măbind leafa. Pentru repararea clădirilor mănăstirești, egumenul intră în legătură cu consistoriul pentru a elibera sumele trebuitoare pentru aceasta.

Mănăstirile desființate, după acest regulament, se vor preface în biserici parohiale, iar clădirile mănăstirești în case de locuit pentru cler și pentru localuri de școli. Veșmintele și vasele de prisos din mănăstirile desființate se vor da pe la bisericile vecine sau chiar pe la cele trei mănăstiri, cari rămân în ființă. Pomelnicele de la aceste mănăstiri desființate se vor încredința mănăstirilor rămase pentru a se pomeni toți dăruir-

torii și ctitorii. Monahii din mănăstirile desființate rămăneau fără locaș sau treceau în mănăstirea Moldovița, care și ea era desființată, dar se lăsa până când ultimul monah adăpostit acolo va închide ochii. Tot la această mănăstire trebuia să treacă și acei călugări, cari treceau peste numărul de 25 de suflete, sau până când cei rămași puteau să se adauge la cei din cele trei mănăstiri ca să fie exact numărul mai sus arătat. Fiecare monah rămas fără mănăstire avea anual din fondul religios câte 120 florini pentru hrană și haine, iar egumenului temporal al mănăstirii Moldovița i se dă tot din fondul religios 250 florini, pentru ogor 4 Joch-uri, 6 boi, 3 cai pentru adusul lemnului și dreptul exclusiv de a prinde pește în apele de prin prejurul mănăstirii, iar pentru serviciul din mănăstire s'a dat 5 oameni cu leafă tot de câte 50 florini anual. Pentru procurarea celor trebuincioase la slujba dumnezeiască ca: lumânări, vin, unt-de-lemn și făină i se dă anual 300 florini. În cea ce privește conducerea gospodăriei mănăstirești și a disciplinei, ele erau dirijate după regulamentul duhovnicesc al celor trei mănăstiri rămase.

Cele trei mănăstiri de călugărițe, după acelaș regulament, trebuiau să fie desființate, adică *Voloca*, *Vijnița* și *Mămăești*. Cele 20 de călugărițe trebuiau să-și găsească adăpost cuvințios pe la rudele lor, unde vor primi din fondul religios câte 1 florin pe lună ca pensie până vor închide ochii. Preoții parohi și protoereii erau datori să comunice consistorului când vreuna din ele încetau din viața sau pleca din hotarele Bucovinei. Nu aveau voie să locuiască împreună, dar au căpătat dreptul să poarte rasa neagră a călugăriei până la sfârșitul zilelor lor.

Cele 14 bătrâne călugărițe din mănăstirea Pătrăuți, care și aceasta era destinată desființării, fură îngăduite să-și ducă povara vieții până la capăt. Stareța era datoare să vestească prin protoereul cercului consistoriului despre dispariția sau moartea vreuneia din ele. Primirea de noi ascultătoare în această mănăstire era cu totul oprită. Pentru întreținerea acestor bătrâne se dă din fond 60 florini, iar stareței 120. Aveau dreptul să se folosească de grădina cu pomi fructiferi, de câmpul de 3 Joch-uri, de moară, 2 vaci, 4 boi de muncă și doi lucrători.

Guvernul austriac s'a îngrijit și de clerul de mir, care sub toate raporturile lăsa foarte, mult de dorit. Nu avea o situație materială, faptî care-l făcea să se ocupe numai de căpătarea acestei materii pentru aș întreține numeroasele lor familii și de aceia și partea pastorală lăsa foarte mult de dorit. În consecință a redus numărul clericilor, care era prea mare față de nevoile poporului; din 448 clerici a lăsat numai 259 persoane. Treapta de diacon a desființat-o cu totul. Pentru orașele Cernăuți, Suceava și Câmpulung s'a admis numai câte patru preoți ortodocși, în Boian 3, iar în satele cu câte 150 de curți numai câte 1 preot, în cele cu 250 curți câte 3 preoți. Mărirea numărului populației aducea după sine și adăogarea unui al doilea preot după ce aceasta o hotăra episcopul eparhiot cu autoritatea Hofsrat-ului pe baza dovezilor din partea autorităților civile din satele respective. Cele 186 de parohii bucovinene, cari aveau în grija lor 27.245 cūrți erau puse sub conducerea a 6 protopopii de cerc, cari se alegeau dintre preoții de parohii. Fiecărui preot i s'a dat 44 joch uri de pământ cultivabil, obligând pe credincioși să lucreze două zile pe an. Pentru fiecare slujbă s'a fixat o taxă anumită.

Bucata de pământ, despre care am vorbit mai sus precum și averea lor mobilă, erau scutite de orice contribuții, în povărându-i cu un bir anual:

a) în folosul episcopului eparhial de câte 3 creștari de fiecare curte și

b) în folosul protoereului cercului respectiv de câte o măsură de porumb în natură sau în bani câte 1 florin și 30 creștari. De preot atărnă ca să dea birul protopopesc în natură sau în bani. Dacă din venitul bucăței de pământ dat de fond, preotul câștigă prin cumpărare o altă bucată de pământ, atunci el este impus la toate dările către stat, cași ceilalți cetățeni, fără nicio deosebire.

Cu privire la preoții și diaconii desființați prin acest regulament, bătrâni și bolnavi s'au hotărât cele ce urmează:

a) Preoții parohi, rămași fără locuri, au dreptul se primească după regulamentul duhovnicesc următoarele: jumătate din partee de pământ pe care o avuseseră când erau cu enorie, au adrpitul să se ocupe cu creșterea vitelor, scutiți de orice bir

și de serviciul militar. Aceste drepturi le aveau și acei preoți, cari erau bătrâni și neputincioși. Putau să ocupe posturile libere de preoți până la numărul fixat de regulament, iar când sunt fără parohie se bucură de toate drepturile cetățenești. Dacă nu răspund în timp de patru săptămâni, că primesc acel post liber, atunci pierd pentru totdeauna dreptul de a mai fi numiți la un alt loc ca slujitor al altarului, intrând în situațiunea de simplu civil. În tot timpul cât sunt în situația de preoți excluși din lipsa de loc, sunt datori să se supună întru totul sub raportul disciplinei consistoriului din Cernăuți.

Diaconii după desființarea cu totul a treptei lor pot primi locuri de cântăreți și ponomari. Au toate drepturile și sunt supuși la impozite și sarcini civile ca orice cetățean.

Acelaș regulament duhovnicesc arată și îndatoririle preotului. a) Preotul de sat trebuie să se ferească de tot ceia ce ar influența în rău morala poporului. Pentru diferitele slujbe pe care le face credincioșilor preotul primește o remunerație în legătură cu starea lor: de la unii vor lua potrivit, iar de la cei cari sunt săraci nu vor lua nimic. Numai pentru administrarea sfintei înpărtășiri preotul nu are voie să ia nimic ca răsplată nici sub formă bănească, nici sub cea în natură. Nu i se îngăduie să fie martor la facerea de testamente, nu are voie să se ocupe cu creșterea vitelor sau cu ori ce fel de comerț. Nimic nu trebuie să atragă privirea preotului de la îndatoririle sale preoțești. Nu i se permite să meargă prin cârciumi, nici să vândă vin, precum nici să muncească la lucru obișnuit (Bemengung mit knechtlicher Verrichtung). Haina preotului trebuie să fie cuviincioasă și conformă cu obiceiul bisericei locale. Pentru a fi totdeauna pregătiți a da învățătura credincioșilor lor, preoții sunt datori să citească Sf. Scriptura și să învețe tâlcuirea ei. În toate duminicile și sărbătorile preotul este dator să rostească predici cu coprins religios și catehetic și să învețe poporul principiile de bază ale catehismului din 1774, editat de soborul din Carlovăț. Acele cuvântări să fie expuse nu atât sub forma de predici, cât sub forma de convorbiri pe înțelesul poporului. Preotul va pune chiar și întrebări credincioșilor săi din care se va convinge că ei au deprins toate învățăturile bisericesti. Toate aceste convorbiri să nu se întindă

peste un ceas pentru a nu obosi auditorul. Pe fiecare săptămână preotul este dator să controleze cunoștințele elevilor din clasele primare din punct de vedere religios, raportând despre aceasta lunar protoereului de cerc și acesta mai departe consistorului. Este mai mult de cât o datorie preoțească ca preotul să cerceteze pe fiecare enoriaș în necazurile sale și să intervină la autorități pentru vreun credincios, ne dând niciodată motiv de bănuială că se amestecă în chestiuni civile, ci numai atât cât se cuvine unui preot ca păstor care își pune sufletul său pentru oile sale. Toate ordinele pe care le primește din partea diferitelor autorități, preotul este îndatorat a le transcrie în condica parhială în mod cronologic, care se numește: „K. K. Landesfürstliche Verordnungen und Gesätze in Publico Ecclesiasticis“. Toate formalitățile privitoare la căsătoria credincioșilor privesc pe autoritățile civile, preotul nefiind obligat de cât cu săvârșirea slujbei bisericesti. El trebuie să înscrie nașterile, căsătoriile și morțile în condici speciale, care poartă titlul: „Status animarum parochiae NN“, unde preotul își înscrie numele tuturor parohienilor săi cu indicația anului nașterii și a treptei cunoștințelor lor religioase, dacă vine regulat la biserică și dacă s'a împărtășit sau nu. În timpul serviciului liturgic credincioșii sunt ținuți să se poarte cu toată cuviința. Când preotul merge pe drum cu Sf. Taine toți trebuie să-i dea respectul cuvenit, iar dacă merge cu dânsule noaptea, trebuie să-i preceadă cineva cu lumânarea, luminându-i drumul. Pentru toate călcările privitoare la îndatoririle sale, preotul este supus judecăței consistorului, iar pentru toate celelalte greșeli este justițiabil de tribunalele civile. Epitropii bisericilor trebuie să urmărească deplina liniște în biserică în vremea slujbei. Preotul trebuie să posede toate acele calități, cari se cer de la un păstor, neadmițându-se niciun fapt care ar lăsa vreo pată asupra vieței sale, fiind amenințat cu lipsirea de chemarea preoțească, fiind trecuți în lista cetățenilor obișnuiți. Toți trebuie să fie cetățeni austriaci. Nu poate fi preot acela care a primit hirotonia dincolo peste granițele imperiului. Cine nu are atinsă vârsta de 25 ani nu poate să fie preot. Până când fondul religios va ajunge la posibilitatea să creeze cu sumele sale un seminar special pentru pregătirea tinerilor candidați

pentru preoție să se însărcineze deocamdată pentru aceasta de către mitropolitul de Carlovăț o persoană căreia să i se plătească o leafă de 300 florini și 24 florini pentru căldură, cameră gratuită pentru a se ocupa cu instrucțiunea și educațiunea acestor candidați. Locul pentru șederea permanentă a acestei persoane îl va fixa episcopul eparhiot și pregătirea candidaților se va cunoaște la un examen pe care-l vor da în fața unei comisiuni fixate de consistoriu. Cei ce vor reuși la acest examen vor căpăta atestate, cari cu certificatul de buna purtare din partea consistoriului vor căpăta după aprobarea episcopului o parohie. Câte patru elevi din școala normală, cari vor termina cei dintâi vor fi trimiși la Lemberg pentru continuarea studiilor teologice cu bursă din partea fondului religios. După aceasta vor fi trimiși la Institutul teologic din Carlovăț pentru continuarea studiilor lor teologice, dacă în vremea aceasta nu va fi încă deschis Institutul teologic din Cernăuți. Fiii de săteni cari vor dori să se dedice apostolatului preotesc vor fi trimiși la Lemberg pe socoteala fondului religios, unde vor studia științele teologice, după care pentru locul de preot în vreo parohie vacantă va da un examen.

Așezarea în parohie a unui nou candidat (Installirung) se face de către protoereul local sau de locușitorul lui și cu episcopul bisericei (Kirchenvorsteher) prezintă pe noul preot parohienilor, arătându-i-se datoria de a se supune protoereului ca primului reprezentant bisericesc până la episcop.

Protoereii se aleg din sânul preoților parohi dintre cei mai deștepti și recunoscuți ca mai muncitori și cinstiți, care pune toată grija sa pentru păstoriți. Leafa lui este îndoită de cât a unui preot de parohie. Ca venituri el capătă de la eliberarea certificatelor de căsătorie pentru fiecare din ele capătă 7 creițari. Protoereul adună birul episcopal, și alte biruri cu caracter bisericesc de la care ia o proporție stabilită de mai înainte. Fiecare preot este dator să dea protoereului său o măsură de grâu sau trei de porumb sau transformate în bani, 1 florin și 30 creițari. Dacă protoereii vor îndrăzni să adune alte impozite ca în trecut de la preoți și parohieni, ei își vor pierde slujba, luându-li-se înapoi cea ce au adunat împotriva legii. Sarcina de a supraveghia pe protoerei o au autoritățile civile, credin-

cioșii și chiar epitropii bisericești. De patru ori pe an ei trebuie să cerceteze parohiile, cari intră în cercul lor. Vor observa dacă sf. liturghie se săvârșește întocmai după pravilele bisericești, dacă vasele sunt sau nu curate și dacă condicele sunt ținute în orânduială. Cercetează copii la școală asupra cunoștințelor religioase, precum și pe credincioși în casa parohului făcând observațiunile sale și învățătorilor asupra chestiunilor pe care trebuie să le aibă în vedere în învățarea catehismului. În caz de neînțelegere între preoții parohi și credincioșii săi, protoereul însoțit de două persoane dintre credincioși și cu ajutorul autorităților civile face cercetarea pentru a instăpâni pacea și liniștea. Despre vizitele sale face dări de seamă consistoriului.

Întreținerea bisericilor, până la întărirea fondului religios, să lase în seama proprietarilor, dacă bisericile sunt clădite pe moșiile lor; pe seama credincioșilor dacă bisericile sunt durate pe pământul obștesc; asupra autorităților de stat dacă ele sunt în orașe sau pe averi ale statului. Toată grija gospodăriei bisericești de a-i cumpăra vase, veșminte și cărți de ritual și a o întreține în stare de curățenie cade în sarcina epitropilor (Kirchenvorsteher). De toate obiectele aparținătoare unei biserici se va face inventar în două exemplare dintre care unul se va trimite consistoriului iar altul se va păstra în arhiva bisericești respective. Despre veniturile și cheltueile unei biserici se țin registrele de venit și cheltueli și la fiecare sfert de an se verifică de protoereu, preot și epitrop, trimțându-se la consistoriu darea de seamă pe care o verifică și o aprobă, aducând lucrul acesta și la cunoștința autorităților civile locale.

Conducerea superioară a eparhiei o are episcopul eparhial, care este și președintele consistoriului, care funcționează pe lângă episcopie. Consistoriul este format dintr'un arhimandrit, care uneori ține locul episcopului, unul din egumenii mănăstirilor, un protoereu, doi preoți din clerul de mir, un membru mirean, doi cancelariști români și doi pentru limba germană și trei persoane de serviciu pe lângă consistoriu. La ședințe pot azista una sau două persoane din partea autorităților civile.

Leafa clerului se plătea din fondul eparhial și era următoarea: episcopul 6000 florini, aceasta pentru viitor, căci lui

Dosoftei Herăscu i se plătia 8000 florini pe lângă veniturile de la averea de la Rădăuți, care aparținea casei episcopale; arhimandritul primește 2400 florini; egumenului afară de leafa de la mănăstire i se mai adaogă 100 florini pe lângă cei 460; protoereului și celor doi preoți de mir câte 300 florini. Chestiunile cu caracter curat religios se aduc la cunoștința mitropolitului din Carlovăț precum și apelațiile celor nemulțumiți cu sentința judecăței consistoriale.

III.

Fondul religiosar creiat prin acest regulament duhovnicesc este format din următoarele mijloace:

a) din capitalul de bază format din banii proveniți din vânzarea făcută din porunca guvernului austriac a acelor averi imobile de dincolo de hotarele Bucovinei, care la anul 1870 crescuser la cifra de 9.546.310 florini austriaci de la care se luau procente în proporția de 417.699 guldeni 96 $\frac{1}{2}$, creștari;

b) din averile imobile, au intrat de la început în formarea fondului și din alte averi cumpărate cu bani din fond, cari dau anual un venit de 239.284 guldeni austriaci.

Din acest fond se plătește leafa episcopului, administrația eparhială, leafa clerului, și a instituțiilor ortodoxe religioase. Se mai întrebuințează la clădirea și repararea bisericelor stricate, a mănăstirilor rămase și la administrația averilor fondului.

Iată școalele întreținute din fondul religiosar:

a) Institutul teologic (Theologische Lehranstalt) cu seminarul de pe lângă el din Cernăuți pentru pregătirea candidaților pentru preoție.

b) Școala de cântăreți (Kirchengesangsschule) pentru pregătirea cântăreților de biserică.

c) Școala reală superioară (Ober-Realschule) din Cernăuți pentru instrucția generală a copiilor locali de confesiune ortodoxă.

d) Școala națională principală (Nationalhauptschule) unită cu școala pregătitoare (Präparandenschule), care are ca scop pregătirea învățătorilor pentru școalele satești.

e) Ginnaziul superior (Obergymnasium) din Suceava.

f) Școala de băieți (Knabenschule) din Siret.

g) Școalele satești (Volkschulen) de prin sate, cari în 1870 se ridicau la cifra 71.

Tot din acest fond se plăteau lefurile tuturor profesorilor de religie din toate școalele religioase și civile ortodoxe din toată Bucovine, întreținându-se pria școli și un număr de bursieri. Restul de bani, care rămâne la finele anului, după facerea tuturor socotelor, adăogându-se la sumele dobândite din vânzarea vreunor averi imobile, se calculează la capitalul de bază cu care sume se întreprind diferite afaceri cu caracter comercial: se mai cumpără alte moșii, se dă cu împrumut la diferite persoane particulare și chiar și guvernului austriac¹⁴⁾.

Dela începutul formării acestui fond și până în clipa alcătuirii acestei cărți, fondul a fost administrat de funcționarii guvernului, cari nu aveau legătură de cât cu episcopul eparhiot. Atâta vreme cât Bucovina făcea parte integrantă din trupul Galiției toată administrația fondului era concentrată în instituțiile de stat galițiene. După 1849 când și Bucovinei i s'a dat acelaș drept, cași celorlalte provincii austrice, de a se conduce în mod independent, administrarea fondului s'a încredințat unei direcțiuni speciale în Cernăuți astfel ca toate dispozițiunile privitoare la sumele fondului să se primească dela administrația provincială locală (Landesregierung) sub apropiată supraveghere a ministerului de finanțe din Viena. După 1870 în urma hotărârei din 1 Iulie 1870 din înalt ordin supravegherea superioară asupra fondului religiosar bucovinean a fost luată din mâna ministerului de finanțe și s'a dat sub conducerea celui de Culte și instrucțiune (Ministerium für Cultus und Unterricht); dispunerea de averi și sume administrației locale; iar conducerea lor lăsată tot în mâinele unei direcții speciale în Cernăuți, intitulată: (K.k. Direction der Güter des Bukowiner gr. or. Religionsfondes). Ea este formată din patru membrii, sub președenția șefului provinciei (Landespräsident). Salariile acestor persoane din direcție se primesc tot din cassa aceluiaș fond. Toate operațiunile de cassă ale fondului se fac

¹⁴⁾ Astfel din sumele acestui fond s'a dat guvernului austriac în 1870 sub formă de împrumut 80.000 guldeni pentru clădirea în Cernăuți a localului pentru administrația provincială (für die Landesregierung). Tot din sumele acestui fond s'a dat în 1859 suma de 100.000 guldeni pentru acoperirea cheltueilor militare din timpul războiului Austriei cu Italia și în 1866 i s'a mai dat 60.000 guldeni tot pentru acoperirea cheltueilor militare în timpul războiului dintre Austria și Prusia, sume, cari nu s'au mai lătors niciodată în cassa fondului religiosar.

asupra cassei provinciale centrale ai cărei funcționari primesc leafă din fond și subvențiuni.

În vremea când se tipărește cartea conducerea superioară a bisericeii este în mână mitropolitului, care a căpătat de cunând acest titlul sub episcopul Eugeniu Hacman. Principiile lui de conducere sunt cele cunoscute din pravilele bisericeii universale ortodoxe, legile și instrucțiunile date de către guvernul imperial, coordonate cu cele bisericești. Locul reședinței lui este în Cernăuți. Până la ridicarea episcopiei la treapta de mitropolie suma cu care era întreținut anual episcopul ortodox se ridică la 15.000 guldeni austrieci, și casă de locuit închiriată special de fond într'un local particulară. Toate adunările de venituri și taxele puse asupra preoților sătești pentru primirea gramatei de numire, taxa pusă asupra fiecărei case de credincios, pentru sfințirea bisericeii, antimisului, cimitirului etc. etc. au dispărut cu desăvârșire. Până la ridicarea bisericeii bucovinene la treapta de mitropolie, dela răpirea Bucovinei de către Austria, alegerea noului episcop se făcea de împăratul austriac, alegându-se persoane numai dintre călugări, săvârșindu-se hirotonia lor de mitropolitul din Carlovăț cu soborul episcopilor. Guvernul austriac interzisese orice legături cu alte autorități streine bisericești. În afacerile sale interne episcopul eparhiot este absolut stăpân, rămânând în atârnaire numai de Ministerul de instrucțiune și culte. Legătura cu acest Minister o face prin administrația provincială. Veșmântul de pe deasupra obișnuit al mitropolitului este o haină lungă neagră (colorată nu există), peste haina de pe dedesubt poartă un brâu de culoare roșie, iar pe cap poartă o camilavcă, mai lată sus și mai strâmtă jos ca la orice monah, numai în biserică întră cu culion drept, iar camilavca o poartă peste culion nu ca în Rusia. Pe piept poartă panaghie și cruce pe care o poartă cu lanț, iar în vremea când slujește sf. liturghie o poartă pe o panglică.

Nu cunoaște dintre ierarhii bisericeii bucovinene, de la înființarea acestei episcopii până la răpirea Bucovinei de Austria, de cât numele câtorva din ierarhii acestei bisericeii ca: Gheorghe Movilă, Filotei, Anastasie, Crimcă, un alt Anastasie care a participat la soborul din Iași în 1642, Calistrat și Dosoftei Herăscul

sub care se răpește Bucovina¹⁵⁾). Stadiul în care se găsea atunci studiul istoriei bisericești în vremea când scrie autorul nu putea să-i dea mai mult material, cum nu i-a dat nici lui Golubinski tot prin vremea aceasta. Dosoftei Herăscul a rămas la catedră și după smulgerea Bucovinei până la moartea sa, care a avut loc în 1789. După el a venit Daniil Vlahovici, sârb, 1789—1822. Isaia Bălășescul, român, 1823—1834, iar în 1832 a fost numit ca episcop Eugeniu Hacman, rutean bucovinean, care a condus în chip satrapic eparhia sa până la începutul anului 1873 când a murit, după ce-și văzuse visul cu ochii de a se face mitropolit, după care este numit un grec Teofil Bendella.

Hacman în 1/13 Mai 1868 a publicat o epistolă pastorală către tot clerul bucovinean cu Nr. 4614, pe care autorul o publică în întregime ea pe opt pagine după cum a aflat-o publicată în Nr. 7 al revistei „*Eparhialnâi Listoc*=*Foița eparhială*” din 1868, imitând pe ierarhii răsăriteni. În această epistolă pastorală enumără toate observațiunile sale de când s’a suit pe tronul episcopal. Amintește preoților că nu țin în regulă scriptele bisericești, că mulți au vițiul beției, mulți nu trimit la timp taxele episcopale pe cari le dau preoții, le atrage atențiunea că rapoartele sunt neglijent scrise și cusute. A găsit mulți, cari și-au uitat limba maternă și nu au nici măcar un calendar în casele lor pentru a se conduce pe ei și pe parohieni. Din nou le atrage atențiunea să părăsească ticălosul obicei de a nu mai fuma, căci este o crimă ca acela care slujește la sf. altar să-și atingă buzele cu asemenea buruiană. Observă că lipsesc de la datoriile pastorale, neslujind în postul cel mare, umblând prin târguri neglijent înbrăcați și ocupându-se cu comerțul, cum nu se cuvine preotului. Nimeni nu va mai avea voie să părăsească parohia sa timp de 48 ore fără înștiințarea protoereului respectiv. Sunt multe plângeri că preoții iau o plată prea mare pentru diferite servicii, pentru care episcopul poruncește ca să ia potrivit hotărârilor guvernamentale, iar de la cei fără putere să nu ia nimic. Nu au voie să se

¹⁵⁾ Dimitrie Dan: „*Cronica episcopiei de Rădăuți*” Viena 1912; N. Iorga: „*Istoria bisericii românești și a vieții religioase a Românilor*” Valenii de Munte, 1908 1909, 2 volume; Wickenhauser: „*Geschichte des Bistums Radautz und des Klosters Gorss-Skit*” Czernowitz, 1890.

ocupe cu cumpărari de alt pământ pentru că le este destul cât le-a dat statul, căci nu se cuvine ca preotul să se ocupe cu comerțul, care smulge atâta vreme din lucrul duhovnicesc. Înbrăcămintea prea luxoasă a unor preoți și cea prea neglijentă a altora îl silește pe vlădica să dea porunci în acest sens. Îndrăzneala pe care și-au luat-o unii preoți de a sfinți cimitire, iconostase, temelii de biserici, cari slujesc după pravilele sfinților părinți cad în atribuțiunile arhierelui, iar nu ale preotului, el le oprește cu desăvârșire. Cererile clericilor de a li se mai ridica salariul, el le respinge cu îndemnul de a fi mai buni gospodări, a se îngriji în zilele mai bune. Le trage atențiunea asupra faptului că mulți sunt scăpătați pentru că nu știu cum să-și conducă gospodăria proprie. Îndeamnă pe preoți ca să învețe poporul să nu mai cheltuiască așa de mult cu nunțile și cu botezurile și cumetriile. Cererile de mărirea lefei nu se pot asculta pentru că preoții nu sunt la înălțime cu datoria pastorală. Sunt și păstori, cari prin fapta lor creștinească de aș îndeplini îndatoririle lor față de enorie se fac iubiți de păstoriți. Episcopul le amintește de acei pe cari i-a pedepsit cu luarea treptei preoțești, oprirea vremelnică de la săvârșirea slujbei, închiderea prin mânăstiri și alte chipuri de pedesire pentru felurite fapte rele, ca beția și atâtea viții, nepotrivite slujirei preoțești. Pe câți călugări, cari în loc să-și îndeplinească făgăduința lor dată în fața lumii și lui Dumnezeu, de a fi cinstiți și curați sufletește, nu i-a pedepsit pentru faptele lor urâte, cari i-au făcut de râs înaintea lumii, cu tot felul de pedepse, mergând până acolo, că i-a mutat dintr'o mânăstire în alta? Ce poate fi mai urât, zice episcopul, de cât când un preot este învinuit de desfrânare, și de cât când fumează tutun și cu mâinele necurate se atinge de sfântul prestol, pentru săvârșirea sfintelor taine și mai cu seamă când aduce sfânta și cea fără sânge jertfă? Și răul nepedepsit crește. Pe câți preoți i-a văzut cu inele în degete și câți se văd în bisericile din Cernăuți, stând în străni și nemișcându-se când se iese cu sfintele daruri! Oprește pe preoți de a se ocupa cu politica cea lumească, care face pe preot să uite de datoriile sale preoțești. Anul 1848 este cunoscut în istoria clerului bucovinean cu multe pete. Cu toate acestea fondul re-

ligionar a ajutat pe văduvele de preoți destul de mult. Are mare ciudă pe preoții, cari scriu articole pline de venin contra episcopului lor în gazeta „Albina“. El îi iartă. Citează aproape toate textele cari amintesc despre ertarea greșalelor fratelui. Și el iartă pentru că așa îi poruncește Sf. Evanghelie. Această circulară dorește să fie ultima circulară fiindcă nu dorește să mai facă nicio observație nimănui dintre preoți. Această circulară a fost dată la 1/13 Mai 1868, în Cernăuți.

Pentru ajutorul conducerii diecezei episcopul are consistoriul și protoereii. Consistoriul își ține ședințele sale sub președinția episcopului respectiv, având ca ajutor pe arhimandritul vicar, proto-prezviterul catedralei, patru consilieri activi, unul dintre ei se numește econom, apoi un schevofilax, un hartofilax și un protecdic. La ședințele consistoriului azistă și doi consilieri onorari. Consistoriul are o cancelarie servită de un secretar, un acturius, doi oficianți și doi acțeșiști. Arhimandritul consistoriului este în acelaș timp și locoțiitorul episcopului (Stellvertreter), conducător al eparhiei și cel mai vechi dintre persoanele din consistoriu. El se alege de către însuși episcopul Bucovinei și se confirmă de împăratul austriac, după propunerea ministrului de instrucție publică și culte. Arhimandritul consistorial, neavând nicio mânăstire sub conducerea sa, totuși se socotește ca aparținând unei mânăstiri. Salariul său se dă din fondul eparhial în sumă de 3500 guldeni și afară de aceasta i se plătește chiria casei cu 210 guldeni. Cei patru consilieri activi și cei doi onorari se numesc de autoritatea imperială după propunerea ministerului de instrucțiune publică și culte, și se aleg persoane capabile pentru aceste chestiuni, după un concurs care are loc la consistoriu. Protopresviterul catedralei, care totdeauna trebuie să fie primul membru al consistoriului, nu primește un salariu deosebit de acela pe care-l primește ca șef al catedralei. Ceilalți membrii activi ai consistoriului se aleg fie dintre membrii clerului de mir, fie dintre aceia ai clerului monahal. Fiecare primește ca leafă suma de câte 1600 guldeni și pentru casă 200 guldeni; iar în ceia ce privește membrii de onoare nu primesc de cât câte 200 guldeni pentru chiria casei. Ceilalți slujbași din consistoriu se numesc de către episcopul eparhiot după propunerea consistoriu-

lui. Secretarul primește 1400, actuarios 800, oficiali: unul 600, cellalt 500, al treilea 450, unul din accesiști 400 iar al doilea 350 guldeni.

În „Regulamentul consistoriului spiritual ortodox din Bucovina—Geschäftsordnung für das Consistorium des Griechisch-Orientalischen Bisthums der Bukowina“, dat în 2 Februarie 1869, se coprind toate îndatoririle membrilor consistoriului arătate.

Conform acestui regulament, conducerea consistoriului o are episcopul eparhiot, în lipsa lui conduce arhimandritul consistorial și în lipsa și a acestuia ia conducerea un alt membru al aceluiaș consistoriu. Persoana care ia asupra sa conducerea afacerilor consistoriului trebuie să primească o înputernicire specială despre care să se comunice și Administrației provinciale. În caz de boală a episcopului, arhimandritul primește o procură pentru conducerea bisericii în tot timpul lipsei sale de la post, mărginindu-i puterea sa numai în ceea ce privește anumite însărcinări pe cari numai episcopul poate să le îndeplinească. Fiecare membru din consistoriu este obligat să trăiască în orașul de reședință al episcopului și îndăforat să lucreze acele chestiuni date de consistoriu nu numai în orele de lucru oficial și în afară de aceste ore pentru rezolvarea acelor chestiuni pe care trebuie să le rezolve. Toți sunt datori să păstreze cel mai mare secret asupra tuturor afacerilor cari trec prin consistoriu, potrivit jurământului dat de fiecare în parte. Dacă vreun membru se îmbolnăvește, atunci lucrările sale trec la un alt membru sănătos, sau se distribue la toți, sau se dă de către episcop, comunicând aceasta Administrației provinciale, vreunui alt preot din eparhie, deși nu intră în compunerea consistoriului. Consilieri onorari se aleg dintre profesorii de teologie. Persoanele cari se aleg ca membrii onorari nu trebuie să fie în legături de bisericii ortodoxe până în al patrulea grad după canoanele rudenie nici cu episcopul nici cu ceilalți membrii ai consistorului, și sunt plătiți din fondul eparhial imediat după depunerea jurământului. Episcopul cu membrii consistorului trebuie să se îngrijească să nu se știrbească nimic din învățătura bisericii ortodoxe precum și de starea morală a poporului. Sunt chestiuni pe cari le rezolvă singur episcopul și altele pe care le dezleagă consistoriul cu aprobarea episcopului.

Iată chestiunile pe care le rezolvă episcopul fără consistoriu:

a) Dreptul de a da circulare și epistole pastorale; luarea de măsuri pentru păstrarea stărei morale printre păstoriții tuturor parohiilor, dreptul de a da învățături, instrucțiuni și povățuiri;

b) Cercetarea mănăstirilor, a bisericilor parohiale și filiale, a școalelor religioase și a școalelor primare întru cât aceasta se atinge de dreptul episcopului;

c) Sfințirea de biserici și binecuvântarea de locuri destinate pentru cimitire;

d) Numirea înlocuitorului pentru conducerea afacerilor eparhiale și distribuirea ocupației în consistoriu între membrii lui;

e) Hirotonirea preoților, ridicarea la treptele bisericești; (cum sunt hirotonia, hirotesia, ridicarea la treapta de arhimandrit, protosinghel, egumen, protoereu și arhidiacon), împărțirea de distincțiuni bisericești (cum sunt: binecuvântarea arhierească, brâul roșu, ridicarea la o nouă treaptă bisericească, ajutarea bănește și împărțirea de ordine), destinarea la diferite slujbe bisericești, toate acestea cu observarea tuturor regulilor canonice;

f) Primirea a tot felul de petițiuni pentru diferite nevoi bisericești;

g) Fixarea diferitelor persoane la diferite slujbe, aprobate de împărat și ministerul instrucțiunii publice și al cultelor după confirmarea consistoriului pe baza petițiunilor date de diferite persoane;

h) Trimiterea în concediu a membrilor din consistoriu când nevoia o cere mai mult de cât o lună, pentru mai mult de cât acest termen se cere aprobarea consistoriului și a Direcțiunii provinciale;

i) Indulcirea pedepselor date de consistoriu, diferitelor persoanel din cler, conform canoanelor bisericești;

j) Oprirea executărei pedepselor în anumite cazuri date de consistoriu;

k) Episcopul are drept să însărcineze pe arhimandritul consistorial, să-l înlocuiască în lucrările consistoriale în cazul când este absent, sau asupra altui membru din consistoriu.

Consistoriul are următoarele îndatoriri:

l) *Să rezolve chestiunile în legătură cu averile bisericesti; adică au în seama lor conducerea, veniturile, cheltuețele*

fondului religios, adăugarea procentelor la capitalul de bază împrumuturile la diferite instituțiuni și la diferite persoane particulare, controlarea ținerii în bună regulă a registrelor de venituri și cheltuieli, precum și avizul dat pentru numirea diferitelor persoane în administrația acestui fond. Se hotărăște mărirea salariului clericilor, în cazul când aceasta se găsește cu dreptul.

II) *Afacerile privitoare la mănăstiri, precum și la școalele religioase.* Primirea la călugărie, sfințirea în treapta de preot a călugărilor, confirmarea în treapta de egumen, conducerea mănăstirilor, supravegherea ca în mănăstiri clericii să ducă o viață cuvioasă și cucernică, îngrijirea și supravegherea institutului teologic și a seminariilor și a elevilor, cari se pregătesc să devină preoți, întreținuți ca bursieri ai fondului religios, primirea elevilor de clerici în seminar, înpărțirea burselor pentru acești elevi, supravegherea predărei lecțiunilor de religie în aceste instituțiuni religioase, urmărirea predărei religiunii în școalele secundare, a bibliotecilor de pe lângă școalele religioase, mănăstiri și alte instituțiuni religioase.

III) *Afacerile privitoare la cultul extern, cum sunt de pildă:* cumpărarea și pregătirea prin tipărire de cărți pentru slujba bisericească, a veșmintelor bisericești, a icoanelor, a vaselor și clopotelor bisericești, sfințirea și înfrumusețarea bisericilor, planurile de construcție a diferitelor biserici, a mănăstirilor, a caselor de rugăciune, a caselor parohiale, pentru cimitire, întreținerea registrelor pentru averile mobile și imobile a catedralelor, a altor biserici, a mănăstirilor, a caselor de rugăciune, asigurarea diferitelor clădiri religioase, observarea bibliotecelor protoerești, parohiale proistoșești, îngăduirea calendarelor de a se tipări și a diferitelor cărți cu cuprins religios.

IV) *Afacerile privitoare la partea juridică a clericilor.* Aici intră păstrarea drepturilor episcopului și a întregului cler, prescripțiunile privitoare la tipărirea diferitelor circulare bisericești, dezlegarea diferitelor chestiuni canonice, determinarea jurisdicțiunii diferitelor parohii și cercuri protopopești, darea părerilor privitoare la răsplătirea preoților și protoereilor, dimisionarea și lipsirea slujitorilor altarului de slujba lor pentru diferite greșeli, dezlegarea chestiunilor în legătură cu căsători-

ile, chestiunile privitoare la cancelaria consistoriului și a persoanelor legate de toate instituțiile bisericești.

V) *Afacerile privitoare la cucernicie și judecata bisericească.* Aici intră observarea ca preoții și protoereii să-și îndeplinească îndatoririle lor în legătură cu chemarea lor, verificarea matriculelor lor, cercetarea jurnalelor lor, vizitarea de către protoerei a cercurilor lor protopopești, cercetarea diferitelor călcări de bună cuviință, verificarea sentințelor date diferiților preoți și protoerei, afacerile privitoare la școalele secundare în legătură cu obiectul religiei, cari primesc burse din fondul religionar, ajutarea învățătorilor și profesorilor ajutați de către fondul religionar, și ținerea socotelei de toate sentințele date contra celor pedepsiți.

VI) *Afacerile privitoare la catedrală, și protoereul ei.* Aici se referă, slujba sfintei liturghii, atât în catedrală și în celelalte biserici, săvârșirea sfintelor taine, observarea obiceiurilor bisericești, sărbătorirea duminicilor și celorlalte sărbători, îndeplinirea pravilelor privitoare la spovedanie, păstrarea posturilor, distribuirea de antimise, și a sfântului mir (care se aducea de la Carlovăț și alte dăți de la Chiev), cercetarea cărților de slujbă, a celor privitoare la cărțile privitoare la principiile de credință și slujbă, îngăduirea persoanelor cari trebuiesc să se facă preoți, urmărirea ca serviciul să se facă după tipicul bisericesc, predica, învățătura creștină, cercetarea bisericilor, instruirea persoanelor tinere cari intră în cler, adunările pastorale, sfințirea de biserici, cimitire, și altor locuri sfinte, școala de cântăi, și numirea cântăreților bisericești și celorlalți slujitori bisericești.

Consilierii de onoare ai consistoriului erau obligați să fie prezenți la toate ședințele consistoriului, în care se discută tot felul de chestiuni privitoare la școli și studiul obiectelor din ele. Lucrările se distribuie fiecărui consilier activ de către episcop.

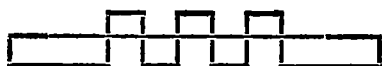
Toate afacerile cari intră în consistoriu se distribuie fiecărui membru, care este îndatorat să le studieze cu toată atențiunea, scriind un referat ca concluzie. Fiecare afacere nu poate întârzia mai mult de o lună. Episcopul poate da și fără aprobarea consistoriului anumite chestiuni la cercetarea unui comitet

special. Președintele și membrii acestui comitet sunt numiți de către episcop dintre membri consistoriului și chiar și dintre alte persoane din alte instituții clericale. Aceștia din alte instituții nu au drept la vot, dar sunt liberi să-și dea părerea în scris asupra afacerii care este pusă în discuție. Ședințele consistoriului au loc de două ori pe săptămână în zilele pe cari le alege însuși episcopul. Dacă într'una din aceste zile se întâmplă să cadă vreo sărbătoare, atunci ședința se amână a doua zi, care urmează după ziua de sărbătoare. Pot fi și ședințe extraordinare. În săptămâna primă a postului mare și a patimilor nu pot să se fixeze ședințe, precum nici în săptămâna luminată, în săptămâna Cincizecimei, și de la 24 Decembrie până la 8 Ianuarie.

Ședințele pot fi obișnuite sau plenare. În cele obișnuite pot asista episcopul sau înlocuitorul lui cu jumătate din membrii lui, iar în cele plenare trebuie să asiste toți membrii. Convocarea membrilor consistoriului se face prin citațiuni. Membrii plătiți sunt obligați să vie la ședințe în mod regulat. Protopresviterul și cu consilierii onorifici pot veni când vor sau pentru a completa locurile goale prin lipsa vreunuia din membrii activi.

ȘT. BERECHET.

== Sfârșitul părții I. ==

De acelaș autor.

- 1) „*Pentru pâine*“, de E. Sienkiewicz, trad. din italiană.
- 2) „*Nu din partea aceia*“, de Pr. Gr. S. Petrbv, din rusă.
- 3) „*Dezvoltarea poporului român*“, de N. Iorga, din germană.
- 4) „*Tragedia unui popor și a regelui său*“, din sârbă.
- 5) „*Păzitorul farului*“, de E. Sienkiewicz, din polonă.
- 6) „*Ispititorul, Iuda și lacrimile*“, din rusă și bulgară.
- 7) *Gramatica limbei ruse.*
- 8) *Călătoria lui Porfirie Uspenschii pe la noi în 1847.*
- 9) *Călătoria lui Ioachim Vuici prin țările românești în 1840.*
- 10) *Autobiografia lui Paisie Velicicovschii.*
- 11) *Documente slave de prin arhivele ruse, fasc. I.*
- 12) *Cinci documente basarabene privitoare la moștile episcopiei Hușilor, fasc. II.*
- 13) „*Picături mărunte*“, diferite articole.
- 14) *Petru Manega, un codificator uitat al Basarabiei, de L. S. Kasso.*
- 15) *Caterisirea (degradarea) preotului și Frăția de cruce, după două manuscrise slave, găsite în Basarabia.*
- 16) *Particularitățile cojurătorilor la Români, după documentele noastre slave.*
- 17) *O carte rusească despre biserica Bucovinei, de acum 50 de ani, partea I.*
- 18) „*Spicuitor în ogor vecin*“ revistă, fasciculele 1, 2 și 3.
- 19) *Călătoria lui Bantâș Camenschii din 1808 și a lui Vasile' Kelsiev din 1869.*

In pregătire

- 20) *Crestomația dreptului vechi românesc.*
 - 21) *Pedeapsa la Români și slavi în secolul al XVIII-lea.*
 - 22) *Istoria bisericei din Basarabia în secolul al XIX-lea.*
 - 23) *Dreptul bizantin în Basarabia de L. S. Kasso.*
-

